

*Спеціалізованій вченій раді
Д 35.051.01
Львівського національного
університету імені Івана Франка*

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

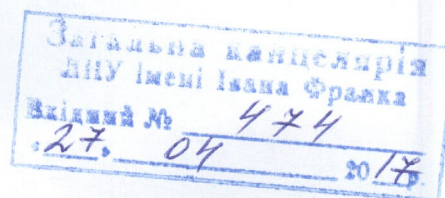
Аблязової Ельвіни Зуфарівни

**на тему «Податок на нерухоме майно у стимулюванні економічного
розвитку регіону», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Актуальність теми дисертації

В умовах побудови в Україні демократичного суспільства та успішного функціонування ринкового механізму залишається важливим і пріоритетним напрямком забезпечення ефективного дієвого фіскального регулювання процесів формування доходів бюджетів регіонів. Цей напрямок повинен бути спрямований на використання стимулюючих правових інструментів, їх розподіл і здійснення видаткових повноважень. Наявність ефективного фіскального регулювання доходів бюджетів локального рівня і забезпечення їх розширеного відтворення є підтвердженням розвитку економіки регіону.

Сьогодні формування в Україні ефективного механізму оподаткування нерухомості є одним із важливих напрямів реформування податкової системи, який передбачає реалізацію фіскального і регулювального потенціалу податку на нерухоме майно. Представлене дисертаційне дослідження присвячене безперечно актуальній темі, оскільки оподаткування нерухомості може стати

дієвим інструментом розвитку ринку житла завдяки удосконаленню процесу фінансування будівництва за рахунок збільшення доходів місцевих бюджетів і перетворення їх в інвестиційні ресурси. В цьому зв'язку цілком виправданим є аналіз основних складових процесу удосконалення порядку справляння податку на нерухоме майно. Дисертацію відрізняє те, що автор ставить за мету поглиблення теоретико-методичних положень і розроблення прикладних рекомендацій щодо удосконалення порядку справляння податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, з метою стимулювання економічного розвитку регіону.

Поставлена мета відповідає темі дисертаційного дослідження. Досягнення окресленої мети розкривається у комплексі завдань, причому головна увага дисертантом зосереджується на дослідженні питань, пов'язаних із поглибленням теоретичних аспектів удосконалення порядку справляння податку на нерухоме майно

Додатковим підтвердженням актуальності обраної теми дисертаційного дослідження є її відповідність науково-дослідній роботі кафедри фінансів та кредиту, Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій за напрямом «Наукові засади моніторингу та аналіз практики застосування норм Податкового кодексу України» (державний реєстраційний номер 0111U006919), «Проведення легалізації доходів та майна як передумова створення сприятливого інвестиційного клімату та запровадження сучасних систем податкового контролю в Україні» (державний реєстраційний номер 0112U005684) та «Проблеми участі України у процесах глобальної економічної інтеграції» (державний реєстраційний номер 0111U001032), у межах якої автором здійснено внесок у поглибленні теоретичних засад і визначенні векторів удосконалення податкового законодавства, яке регламентує порядок оподаткування нерухомого майна в Україні, розвитку теоретико-методичних підходів до визначення вартості майна з метою оподаткування, розрахунку раціонально-доцільної відповідної податкової ставки, ідентифікації проблем та

обґрунтуванні науково-методичних підходів до модернізації технології оподаткування нерухомості на регіональному рівні.

Із вищезазначеного зрозуміло, що дисертаційна робота Аблязової Ельвіни Зуфарівни виконана на актуальну тему, висвітлення якої є своєчасним та обґрунтовує авторський підхід до вирішення наукової задачі, що виявляється в поглибленні теоретико-методичних положень і розроблення прикладних рекомендацій щодо удосконалення порядку справляння податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, з метою стимулювання економічного розвитку регіону.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Отримані здобувачем результати дисертаційного дослідження, сформульовані висновки і рекомендації є науково обґрунтованими, базуються на використанні класичних та новітніх поглядів на теоретичну значущість і практичну цінність підходів щодо удосконалення порядку справляння податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, з метою стимулювання економічного розвитку регіону.

Теоретико-методологічною основою дослідження є фундаментальні положення теорії оподаткування, місцевих фінансів, а також праці вітчизняних і зарубіжних науковців.

Здобувачем використовувались такі методи дослідження: методи абстрагування, індукції, дедукції, узагальнення, аналізу, синтезу – під час формування теоретичних засад сутності оподаткування нерухомості у процесі інституційних перетворень; методів групування та логічного аналізу – при розгляді організаційно-прикладних положень оподаткування нерухомості на регіональному рівні; історичний метод – у процесі дослідження еволюції податку на нерухоме майно у контексті його стимулюючого впливу на регіональний економічний розвиток; методи статистичного аналізу, графічного аналізу – під час аналізу податкових надходжень до місцевих бюджетів, оцінювання стану житлового фонду регіонів України як об'єкта оподаткування;

методи математичного моделювання для визначення ставок податку на нерухомість.

Інформаційну та фактологічну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, регіональних органів державного управління та місцевого самоврядування, методичні та нормативно-розпорядчі матеріали з оподаткування нерухомості, наукові публікації та монографічні видання вітчизняних та зарубіжних учених, статистичні матеріали Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, міжнародних організацій, наукові здобутки вчених і практиків; аналітичні напрацювання автора.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження забезпечується вагомою джерельною базою, достатньо широким спектром використаних наукових методів, здатністю здобувача до критичного аналізу та узагальнень.

Матеріали дисертації були оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема в містах Ірпінь, Київ, Мелітополь, Миколаїв, Острог, Прага, Софія, Херсон, Чернігів.

Вищевикладене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації Аблязової Е.З.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Структура роботи відзначається логічною продуманістю. Узагальнення по кожному розділу є обґрунтованими і епрезентовані у підсумкових висновках і рекомендаціях дисертаційної роботи. Загальна концептуальна модель дисертації в цілому органічно пов'язується з удосконаленням порядку справляння податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, з метою стимулювання економічного розвитку регіону.

Аналіз змісту дисертації, автореферату та основних публікацій

Е.З. Аблязової дозволяє стверджувати, що основні положення сформульовані автором особисто, відображають його внесок в розвиток теоретичних та методичних засад удосконалення порядку справляння податку на нерухоме майно.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних основ і прикладних рекомендацій з удосконалення порядку оподаткування нерухомого майна в умовах здійснення реформи бюджетної децентралізації.

У першому розділі дисертації «Теоретичні та організаційні засади оподаткування нерухомого майна» зосереджено увагу на дослідженні теоретичних аспектів оподаткування нерухомості, з'ясовано сутність поняття податок на нерухоме майно, відстежено еволюцію податку на нерухоме майно, запропоновано її періодизацію й охарактеризовано основні етапи з урахуванням особливостей регіонального економічного розвитку, розкрито організаційно-прикладні засади податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, з позиції реалізації його фіскальних і стимулюючих завдань на рівні регіону.

Заслуговує позитивної оцінки критичний аналіз понятійного термінологічного апарату економічної науки. Зокрема, за результатами систематизації та наукового аналізу підходів вчених розкрито ключові семантичні відмінності та уточнено типологію понять «нерухомість», «нерухоме майно» та «об'єкти нерухомості» за натурально-речовою та вартісною формами, а також правом власності на сам фізичний об'єкт (с. 22-34). Науковий інтерес викликає подане авторське тлумачення поняття «податкове стимулювання розвитку регіону» (с. 56) разом із представленою концептуалізацією даного поняття (с. 57).

Здобувачем на основі проведеного аналізу практики гармонізації податкового законодавства зарубіжних країн щодо оподаткування нерухомого майна і основ фіскальної соціалізації узагальнено спільні позиції і відмінності у методичних підходах (с. 59). Автором подано підхід до формування організаційно-функціональної схеми оподаткування нерухомого майна (с. 60).

У другому розділі дисертації «Оцінка та передумови застосування податку на нерухоме майно для стимулювання економічного розвитку регіону» проаналізовано динаміку податкових надходжень до дохідної частини місцевих бюджетів, у тому числі надходження від податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, продіагностовано стан житлового фонду регіонів України як об'єкта оподаткування, сформульовано науково-методичні підходи до оцінювання вартості об'єктів нерухомого майна та обчислення податкової бази для справляння податку на нерухомість з позиції мобілізації фінансових ресурсів для активізації регіонального економічного розвитку.

Здобувачем здійснено аналіз динаміки податкових надходжень до місцевих бюджетів (с. 66-82). На цій підставі доведено, що у перспективі податок на нерухоме майно повинен стати основним джерелом наповнення місцевих бюджетів.

В роботі досліджено стан житлового фонду регіонів України як об'єкта оподаткування, науково-методичні підходи до оцінювання вартості та бази оподаткування нерухомості. Для створення обґрунтованої моделі оцінювання нерухомого майна що дасть змогу реально збільшити надходження від податку і зробить можливим вдосконалення перспективної системи оподаткування нерухомості (с. 89-130).

У третьому розділі дисертації «Напрями удосконалення технології справляння податку на нерухоме майно для посилення його стимулюючого впливу на економічний розвиток регіону» окреслено стратегічні орієнтири удосконалення адміністрування податку на нерухоме майно у контексті підвищення дієвості державно-фіскального контролю за оподаткуванням нерухомого майна на регіональному рівні; розроблено заходи щодо модернізації технології оподаткування нерухомості в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду в частині запровадження диференційованого підходу до встановлення ставок податку на нерухомість; спрогнозовано надходження від оподаткування нерухомості для нарощування фінансово-ресурсного потенціалу органів місцевої влади та місцевого самоврядування з метою спрямування додатково

мобілізованих податкових надходжень на стимулювання регіонального економічного розвитку.

У результаті дослідження обґрунтовано доцільність створення стратегічних напрямів удосконалення адміністрування податку на нерухоме майно та розроблена модель майнового податкового потенціалу регіону (с.138-144). В роботі обґрунтовано доцільність створення єдиного інформаційного середовища – державної системи обліку майна, розподіленої за територіальним принципом. Аргументовано, що це завдання можна вирішити шляхом формування на регіональному рівні територіально-розподіленої сервісно-інформаційної платформи, що не просто нагромаджує окремі дані з різних інформаційно-ресурсних джерел, а й містить спеціальний програмно-технологічний комплекс (с. 145-150).

Цікавість викликає запропоновані здобувачем науково-методичні засади щодо формування єдиного підходу до оподаткування нерухомості з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду і використанням методик оцінювання об'єктів нерухомості житлового призначення у багатоквартирних будинках, індивідуальних будинках, допоміжних будівель і прибудинкових земельних ділянок, а також об'єктів нерухомості комерційного та промислового призначення й земельних ділянок, які до них належать. При цьому аргументовано, що оскільки оцінювання охоплює велику кількість об'єктів житлового, промислового та комерційного призначення, які відрізняються між собою, то варто враховувати як експертні оцінки вартості за представницькою вибіркою об'єктів, так і різноманітні чинники впливу (попит і пропозицію на об'єкти нерухомого майна, обсяги операцій на вторинному ринку житлової нерухомості тощо) (с. 157-160).

У роботі автор обґрунтовує науково-методичні підходи до прогнозування податкових надходжень від нерухомості для нарощування фінансово-ресурсного потенціалу регіону. Вирішення фінансових проблем регіональної політики є фундаментом для забезпечення сталого економічного і соціального розвитку. Сьогодні питання децентралізації бюджетної системи

України стають першорядними, адже фінансова децентралізація – одна з фундаментальних умов незалежності й життєздатності органів місцевої влади (с. 168-180).

Економічне зростання багатьох країн відбувається разом зі зростанням значення регіонального фактора і фінансів місцевих органів влади у вирішенні стратегічних завдань розвитку територій. У результаті в сучасному світі місцеве оподаткування набуває дедалі більшого значення. Зокрема, це стосується також надходжень від податку на нерухоме майно. Місцеві податки та збори мають стати надійним інструментом регулювання економічного розвитку територій, вирішення різнопланових проблем, які постійно виникають, і зменшення соціальної напруги.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження

Практичне значення одержаних результатів полягає в їх доведенні до рівня теоретико-методичних та науково-практичних рекомендацій з удосконалення порядку оподаткування нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки.

Достовірність отриманих результатів засвідчують відповідні розробки Аблязової Ельвіни Зуфарівни, які мають практичне значення і знайшли своє застосування в діяльності окремих установ, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, зокрема: Мелітопольський ОДПІ ГУ ДФС у Запорізькій області (довідка № 19886 від 21.09.2015 р.) та Головне управління ДФС України у Запорізькій області (довідка № 19933 від 21.11.2015 р.) щодо застосування порядку оподаткування нерухомого майна на основі використання вартісної оцінки майна як бази оподаткування; Запорізька обласна державна адміністрація (довідка № 08-26/0380 від 03.02.2016 р.) під час розроблення окремих заходів щодо реалізації стратегії ефективного регіонального розвитку м. Мелітополя та Запорізької області; Мелітопольське міжміське бюро технічної інвентаризації (довідка № 65 від 10.09.2015 р.) при обґрунтуванні методичного підходу до визначення вартісної оцінки нерухомого майна з метою оподаткування; Фінансове управління Мелітопольської міської ради

(довідка № 01-17/545 від 17.09.2015 р.) при обґрунтуванні методики щодо прогносної оцінки надходжень від податку на нерухоме майно.

Авторські розробки використовуються в процесі підготовки навчально-методичних матеріалів і викладання дисциплін «Податковий менеджмент», «Податкова система», «Оподаткування юридичних і фізичних осіб», «Податковий облік і звітність», «Фінанси», «Гроші та кредит», «Бюджетна система» у Запорізькому інституті економіки та інформаційних технологій (довідка № 296-1/15 від 08.09.2015 р.); Таврійському державному агротехнологічному університеті (довідка № 86 від 15.09.2015 р.); Мелітопольському відокремленому підрозділі ЗЕІТ (довідка № 01-022/1-1 від 11.01.2016 р.).

Повнота викладу основних результатів дисертації, висновків і пропозицій в опублікованих працях здобувача

Основні наукові положення дисертації знайшли відображення у 16-ти наукових працях загальним обсягом 7,44 друк. арк., з яких особисто автору належить 6,9 друк. арк., зокрема підрозділи колективної монографії обсягом 1,1 друк. арк.; 9 статей – у наукових фахових виданнях загальним обсягом 3,86 друк. арк. (три з них внесено до міжнародних наукометричних баз) та 6 праць, опублікованих за підсумками науково-практичних конференцій. Список основних праць наведено в авторефераті та в дисертації.

Зауваження та дискусійні положення

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Аблязової Е.З., слід зазначити, що мають місце деякі зауваження і побажання, а окремі висновки автора є дискусійними і потребують подальшого обґрунтування.

1. У п.п. 1.2 дисертаційної роботи здобувач багато уваги приділяє дослідженню еволюції податку на нерухоме майно. Варто зазначити, що податок на нерухоме майно у контексті його стимулюючого впливу на регіональний економічний розвиток, незважаючи на різноманітність форм і методів справляння податків, за результатами еволюції оподаткування нерухомого майна має закономірності. Процес формування податкової системи

є безперервним. Визначено, що становлення еволюції податкових справлянь в Україні у зіставленні зі світовим досвідом оподаткування нерухомості для окреслення форм і методів справляння податків дає змогу виокремити такі характеристики, як: об'єкти, платники, податкові ставки, які можуть стати основою для удосконалення оподаткування нерухомого майна. З початку формування податкової системи її розвитку та трансформації оподаткування нерухомості залишається ефективним інструментом державної політики щодо економічного й соціального розвитку регіону.

2. Запропоноване автором у п.п. 1.3 тлумачення сутності поняття у процесі проведеної систематизації наукових підходів до визначення сутнісних характеристик понять «податок», «стимул» і «регіон» сформульовано авторське тлумачення поняття «податкове стимулювання розвитку регіону» як процесу управління податковим навантаженням через механізм коректування податкових ставок щодо місцевих податків, зокрема майнових, внаслідок чого передумови та стимули для інтенсифікації соціально-економічного розвитку регіону, є дискусійним та потребує додаткових пояснень: по-перше, більш детально необхідно розглянути фіскальну політику є доволі вагомим інструментом впливу на соціально-економічний розвиток регіону. Ефективність її функціонування значною мірою визначається важливою податковою складовою – регіональною податковою політикою. По-друге, зауважити, що податкові інструменти займають особливе місце серед інших інструментів регуляторної політики держави. Їх дія відбувається в тісному взаємозв'язку, і ефект створюються тільки вміле поєднання та виважена державна політика можуть дати певний економічний, що забезпечить розвиток національної економіки й підвищить добробут населення як країни, так і регіону.

3. Потребує додаткового обґрунтування та пояснення основних функціональних компонент оподаткування нерухомого майна які наведені на рисунку 1.7. (с.52). При формуванні в Україні суспільних правовідносин щодо податку на нерухоме майно необхідно дотримуватись також таких фіскально-бюджетних принципів, як принцип фіскальної достатності й економічності

оподаткування. В Україні в умовах реалізації нової політики державного управління необхідно конкретизувати цілі та заходи економічної політики і переглянути основні критерії оцінювання ефективності функціонування фінансових та податкових систем.

4. У п.п. 2.1 автором здійснено аналіз динаміки податкових надходжень до місцевих бюджетів. При цьому, недостатньо обґрунтованим та дискусійним є питання бюджетної децентралізації необхідно усунути основні існуючі недоліки формування місцевих бюджетів України – з тим, щоб не тільки підвищити самостійність місцевих органів влади, але й, насамперед, створити умови для відповідального виконання органами місцевого самоврядування функцій публічної влади, максимального врахування уподобань та інтересів громадян щодо місцевих суспільних благ і послуг, ефективного використання бюджетних ресурсів і завдяки цьому – для підвищення суспільного добробуту.

5. При розгляді питання щодо стратегічних напрямів удосконалення адміністрування податку на нерухоме майно (п.п. 3.1), варто було б економічно довести таку структуру та обґрунтувати таку модель майнового податкового потенціалу регіону.

6. В п.п. 3.2 автор пропонує диференційований підхід до встановлення ставок податку на нерухомість для стимулювання економічного розвитку регіону. Разом з тим, варто було б приділити більше уваги питанням саме дослідження особливостей формування фінансового потенціалу. До того ж, варто було б більше зосередитися саме на питаннях імплементації зарубіжного досвіду.

7. В п.п. 3.3 автор розглядає науково-методичні підходи до прогнозування податкових надходжень від нерухомості для нарощування фінансово-ресурсного потенціалу регіону. Разом з тим, варто було б приділити більше уваги питанням саме концептуальній моделі управління розвитком будівельної галузі. Економічне зростання багатьох країн відбувається разом зі зростанням значення регіонального фактора, фінансів місцевих органів влади у розв'язанні стратегічних завдань розвитку територій. Як наслідок у сучасному світі місцеве

оподаткування набуває дедалі більшого значення, зокрема від надходжень податку на нерухоме майно.

Проте, висловлені зауваження є додатковим свідченням складності проблем, піднятих у дисертаційній роботі, і суттєво не змінюють її загальну позитивну оцінку.

Загальний висновок

Дисертація Аблязової Ельвіни Зуфарівни за темою «Податок на нерухоме майно у стимулюванні економічного розвитку регіону» є самостійно виконаним завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить наукові підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних із удосконаленням порядку справляння податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, з метою стимулювання економічного розвитку регіону.

Робота побудована за цілісною схемою, окремі підрозділи логічно пов'язані між собою, що забезпечує комплексність підходу. У цілому логіко-структурна побудова дисертації демонструє володіння автором науковими підходами економічного дослідження, забезпечує доступність сприйняття викладеного матеріалу.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою і, таким чином, мету дослідження досягнуто. Основні положення дисертації, що задекларовані здобувачем містять елементи наукової новизни. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Автореферат є ідентичним за змістом з основними положеннями дисертації і дає повну переконливу уяву про виконану роботу.

Наукові положення, висновки та рекомендації повністю обґрунтовані, аргументовані, містять наукову новизну та пройшли необхідну апробацію на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертації.

Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит та профілю спеціалізованої вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка.

За формальними та якісними параметрами дисертаційна робота «Податок на нерухоме майно у стимулюванні економічного розвитку регіону» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (із змінами), що висуваються до кандидатської дисертації, а її автор – Аблязова Ельвіна Зуфарівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

Кандидат економічних наук, професор
Одеський національний економічний університет,
професор кафедри фінансів

В.П. Хомутенко

Відсутні зауваження до спеціалізованого вченої ради
№ 35.057.01. 24.04.2017р
Внешній секретар / Мамбеть С.І.